

Астапцева Х. А.,
асп. кафедри медіакомунікацій
Української академії друкарства

Astaptseva Khystyna,
PhD Student
of the Department of Media Communications
Ukrainian Academy of Printing

УДК 070-051(092) Кононенко (477)»1900/1943»(045)

Становлення Харитини Кононенко як журналістки та редакторки жіночої преси

Formation of Kharytyna Kononenko, as a Journalist and Women's Press Editor

Мета дослідження – з'ясувати невідомі до нині широкому загалу факти з біографії журналістки, редакторки, модного критика – Харитини Кононенко. Методи дослідження: бібліографічно-описовий аналіз (для дослідження наукових праць про Харитину Кононенко), аналітичний (для оцінки достовірних фактів про журналістку), індуктивний та дедуктивний (для визначення достовірної інформації на основі отриманих даних), системно-хронологічний (для структуризації всіх фактів, подій і явищ у послідовному часовому зв'язку). Із спеціальних методів було обрано біографічний для дослідження листування Харитини Кононенко із Лідією Бурачинською, спогадів сучасників Харитини та дослідження її творчого спадку.

Відтворено основні віхи біографії Харитини Кононенко від народження до зайняття посади редакторки «Жіночої сторінки» у газеті «Діло» в 1936 р. Спростовано міфи її біографії, поширювані сучасними дослідниками, а саме: належність Х. Кононенко до родини Мусія Кононенка та подружній зв'язок із Євгеном Кононком. Введено в обіг новий фактичний матеріал, що ґрунтується на аналізі листування Х. Кононенко та Лідії Бурачинської (головної редакторки жіночого часопису «Нова хата»). Проаналізовано умови формування особистості Х. Кононенко як журналістки і редакторки жіночої преси, а також критика та оглядачки моди, і як наслідок, сформовано алгоритм її творчої діяльності та виокремлено головні причини успіху на журналістській ниві. Таким чином, ім'я Харитини Кононенко вписано у історію української fashion-журналістики.

Ключові слова: Харитина Кононенко; Валерія О'Коннор-Вілінська; Лідія Бурачинська; Мусій Кононенко; Євген Кононенко; «Союз Українок».

The main objective of the paper is to find out interesting biography facts about journalist, editor, fashion critic, public figure Kharytyna Kononenko that the general public doesn't know about. The methods of research that were used are: a bibliographic-descriptive analysis (for the study of scholarly literature about Kharytyna Kononenko); the analytical one (for evaluating the reliability of information about a journalist); the inductive and deductive (to determine the correct information based on the data that have been obtained); the system-chronological one (for structuring all facts, events and phenomena in a consistent temporal relation). From variety of special methods, there was chosen a biographical one to study the correspondence of Kharytyna Kononenko with Lidiia Burachynska, the memoirs of the contemporaries of Kharytyna and the investigation of her creative legacy. Findings and conclusions. There have been described the Kharytyna's Kononenko main life history milestones from the birth to the position of the editor of the «Zhinocha storinka» («Women's Page») in the newspaper «Dilo» («The Deed»), in 1936. There have been debunked the myths of her biography, spread by confused modern researchers, namely, her belonging to the family of Musii Kononenko and the marriage relationship with Yevhen Konenko. A new factual material based on the analysis of the correspondence between Kharytyna Kononenko and Lidiia Burachynska (the editor-in-chief of the women's magazine «Nova khata» («New Home»)) was put into circulation. The personality development conditions of Kononenko as a journalist and editor of the women's press, as well as a fashion-critic and fashion-observer were analyzed, and as a result, it was formed an algorithm for her creative activity and the main reasons for her success in the journalistic field were highlighted. Thus, the name of Kharytyna Kononenko is included in the Ukrainian fashion-journalism history.

Keywords: Kharytyna Kononenko; Valeriia O'Connor-Vilinska; Lidiia Burachynska; Musii Kononenko; Yevhen Konenko; «Soiuz Ukrainok».

Вступ. Поняття модної журналістики лише починає вкорінюватися в сучасній науці. Назріває потреба досліджувати це явище в контексті української історії, адже сучасне суспільство прагне отримувати більше інформації про події у світі моди і її розвиток.

Заглиблюючись у генезис модної журналістики, бачимо, що вона зародилась у другій половині XIX ст. у Львові. Саме тут почали творити перші українські модні оглядачі. Імена багатьох із них донині залишаються маловідомими або й узагалі забутими, а творчість і професійна діяльність потребують ретельного вивчення.

Серед таких особистостей варто згадати ім'я Харитини Кононенко – відомої широкому загалу насамперед своєю самовідданою співпрацею з ОУН та УПА, за яку була закатована гестапівцями під час Другої світової війни. Але є й невідома сторінка в житті Харитини, а саме: її діяльність у газеті «Діло» упродовж 1936–1939 рр. на посадах редакторки та журналістки «Жіночої сторінки».

У той час Харитина виявила себе як фаховий модний критик і оглядачка, а тому постає законмірне запитання: яким був її життєвий шлях, і що спонукало цю непересічну жінку протягом чотирьох років бути вірною порадицею у питаннях моди для львівських панночок?

Аналіз умов формування особистості журналіста та редактора дає можливість зрозуміти алгоритм його творчої діяльності та виокремити головні причини успіху на творчій ниві. У статті намагатимемось відтворити основні віхи біографії Харитини Кононенко від народження до зайняття посади редакторки в газеті «Діло» в 1936 р.

Теоретичне підґрунтя. З огляду на кількість інформаційних матеріалів про Харитину Кононенко, можна говорити про первинні й вторинні джерела. Шляхом диференціації було відібрано лише первинні джерела, адже в них міститься найдостовірніша інформація. А неправдиві відомості із вторинних джерел спробуємо спростувати в статті.

Харитина Кононенко, або як її ще називали пані Доктор, була людиною дуже скромної вдачі і не любила вдаватися у подробиці особистого життя. Про віхи біографії Харитини дізнаємося з різних джерел: переважно це спогади її сучасників – культурних діячів та борців за волю і незалежність України (С. Степанюк, У. Самчука, о. Прот. П. Білона, Л. Луціва, Н. Когуської, В. Проходи, П. Талана), а також листування із Людмилою Старицькою-Черняхівською та Лідією Бурачинською.

Під час дослідження спогадів сучасників Харитини, виникає проблема визначення точних дат, коли відбувалися головні події у її житті.

Це пов'язано з тим, що спогади були написані з пам'яті людей, яким Харитина довірилась в особистій розмові. А як відомо, кожен, переповідаючи історію, додає щось своє.

Чимало заміток про життя й діяльність пані Кононенко надібуємо і у часописах «Жіноча доля», «Наше життя», газетах «Свобода» і «Новий час».

Із біографічних досліджень, присвячених повністю чи дотично Харитині Кононенко, можемо виокремити праці І. Нагорної, Д. Юсипа, В. Передирій, С. Наріжного, Ю. Хорунжого. Об'єднавчою рисою цих матеріалів є те, що в жодному з них не висвітлено редакторсько-журналістський етап у житті Харитини Кононенко, який насправді, на нашу думку, є одним із найплідніших у її творчості.

Методи дослідження. Серед загальнонаукових методів було застосовано бібліографічно описовий (для дослідження наукових праць про Харитину Кононенко), аналітичний (для оцінювання достовірних фактів), індуктивний та дедуктивний (для визначення достовірної інформації на основі отриманих даних), системно-хронологічний (для структуризації всіх фактів, подій і явищ в послідовному часовому зв'язку).

Із спеціальних методів було обрано біографічний для дослідження листування Харитини Кононенко із Лідією Бурачинською, спогадів сучасників Харитини та дослідження її творчого спадку.

Результати дослідження. Зі спогадів Симона Наріжного дізнаємося, що Харитина Кононенко народилася 18 жовтня 1900 р. в селі Миколаївка Кременчуцького повіту на Полтавщині [1, с. 155]. Лідія Бурачинська пише, що батьки Харити були поміщиками і рано пішли з життя [2, с. 4]. У деяких джерелах, на кшталт енциклопедії «Україна: історія великого народу» [3] чи «Вікіпедії – вільної енциклопедії» [4] тощо, зазначено, що батьком Харитини був поет і прозаїк Мусій Степанович Кононенко. Таке твердження, на нашу думку, є хибним. Спробуємо це обґрунтувати. У своїх «Спогадах» Мусій Степанович розповідає про заручини із Тетяною Іванівною Сафоновною з Воронежа [5, с. 121]. Якщо припустити, що Харитина була донькою Мусія Кононенка, то Тетяна Сафонова доводилась би їй матір'ю. У жодному з друкованих джерел, присвячених біографії Харитини Кононенко, немає підтвердження цього факту.

Дослідниця творчості Мусія Кононенка – Алла Діба, зазначає, що у шлюбі з Тетяною Сафоновною (помилково називаючи її Таїсією Сафроною) у поета народилося двоє синів – Юрій (1906 р. н.) та Всеволод (1911 р. н.) [6, с. 184].

Також дослідник Віктор Ревегук у статті

«Українське національно-патріотичне підпілля на Полтавщині (1941–1945 рр.)», посилаючись на спогади Миколи Мартинюка, зазначає, що в Мусія Кононенка була ще й донька Олександра Потапенко, яка мешкала у Львові: «...Господарка квартири була донькою відомого полтавського поета Мусія Кононенка і дружиною Митрофана Потапенка – працівника споживчої кооперації, репресованого 1937 року. Будучи членом ОУН (б), О. Потапенко працювала в Полтавській управі Українського Червоного Хреста» [7, с. 134].

Достеменно невідомо, чи справді Олександра Потапенко була донькою Мусія Кононенка, адже старший син Мусія Степановича – Юрій у 1980 р. опублікував короткі мемуари про батька [8, с. 183], де жодним словом не промовився про Олександру. Інший факт, що свідчить проти кривого зв'язку між Харитиною та її «батьком» Мусієм Степановичем – дата смерті останнього. Мусій Кононенко помер 11 червня 1922 р. на 58 році життя від туберкульозу у м. Нові Санжари [9, с. 214]. На той час Харитині було уже 22 роки, а як відомо, її ще підлітком забрала до себе на виховання тітка Валерія О'Коннор-Вілінська. Якщо б Мусій Кононенко справді був батьком Харитини Кононенки, їй не довелося б у ранньому віці покидати батьківський дім.

Крім того, Харитина Кононенка, як і її рідна тітка, народилась у селі Миколаївка Кременчуцького повіту на Полтавщині. Батько Валерії О'Коннор-Вілінської був багатим дідичем ірландського походження, а мати належала до роду Лисенків [10, с. 3]. Отже, зі всього видно, що Харитина була знатного походження, а Мусій Кононенко, на противагу їй, народився у сім'ї колишніх кріпаків поміщика Миколи Андрійовича Маркевича в селі Турівці Прилуцького повіту Полтавської губернії [5, с. 20]. Тому спроби поріднити Харитину Кононенку та Мусія Кононенку тільки через суголосність прізвищ є безпідставними.

Натомість у другому номері «Бюлетня Українського технічно-господарського інституту» за 1980 р. надібуємо про неї ще один міф: «Кононенко Харитя. Инж. економіст, народжена 18 жовтня 1890 року, Миколаїв, Полтавщина. Абсолютка УГА 1930 р. Заміжня за д-р ветеринарії Кононенком, який працював при Районній Молочарні в Белзі, як вет.лікар» [11, с.10].

У цій замітці не лише помилково зазначено рік народження Хариті як 1890-й (замість 1900-го), але й зазначено, що Харитина заміжня за доктором ветеринарії Кононенком. Маємо підстави вважати, що ця інформація є не достовірною. На користь нашого припущення свідчить той факт, що в бібліографічному довіднику «Українське видавництво у Кракові-Львові, 1939–1945»,

автором якого є науковець Л. Головата, знаходимо відомості про ветеринарного лікаря Євгена Кононенка, який опублікував в ілюстрованому календарі «Сільського господаря» за 1941 р. дві статті: «Кольки в коней» та «Чого вимагають стручкові рослини» [12, с. 186].

Очевидно, що співзвучність прізвищ «Коненко» та «Кононенко» стала причиною помилкового припущення, що Харитина Кононенка та Євген Кононенко могли бути подружжям.

Про доктора ветеринарії Євгена Кононенка в спеціалізованій історичній літературі збереглося вкрай мало відомостей. Зокрема, дослідник Української молочарської кооперації Осип Мазурок згадує, що справді в Белзі при Районній Молочарні працював деякий д-р ветеринарії Євген Кононенко (автор також подає неправильне написання прізвища, що спричинило потім фіктивний зв'язок із Харитиною), якому поручали абсолювентів Жовківської гімназії для проходження практики. За свідченнями дослідника, в 1936 р. Євген Кононенко зайняв посаду заступника голови ради філії «Сільського господаря», а також працював службовиком районної молочарні. Відомо, що Євген Кононенко залишався та працював у Белзі і після більшовицької окупації Галичини в 1939 р. аж до смерті внаслідок зараження від худоби в 1944 р. [13, с. 293].

Єдине, що на нашу думку споріднює Харитину Кононенку з Євгеном Кононенком, так це те, що вони обоє працювали для «Сільського господаря», тільки вона – в Ужгороді, а Євген – у Белзі.

Після смерті батьків чотирирічну Харитину забрала на виховання її тітка, відома письменниця, перекладачка, голова літературно-видавничого відділу в Міністерстві освіти УНР – Валерія Олександрівна О'Коннор-Вілінська. Їй пощастило стати дружиною небожа М. Марка-Вовчка [10, с. 3], одного із засновників Української Центральної Ради, інженера, професора Подєбрядської Господарської Академії, Олександра Валер'яновича Вілінського [14, с. 171–174].

Дитинство Хариті минуло в Миколаївці. У невеликому біленькому будиночку О'Коннорів, що стояв край села на зеленому узгір'ї, збиралися письменники, художники, артисти, вчені. Валерія О'Коннор-Вілінська любила товариське життя. Її найближчі – Лисенки, Старицькі, Черняхівська, Русова, Садовський та інші – були майже щоденними гістьми у домі. Отож, Харитина ніколи не почувалася сиротою. Вона була улюбленицею всіх, хто приїздив до родини Вілінських [15, с. 122].

У 1907 р. родина Вілінських повертається до Києва, де Валерія О'Коннор-Вілінська починає співпрацювати у Літературно-Науковому

Віснику, а згодом стає співредактором журналу «Сяйво» [10, с. 3].

Юність Харитини Кононенко минула в Києві. Отець Петро Білон згадує: «Висока культура Києва, доповнена в тім домі його достатком, ткала світлу мережу молодих літ Хариті Кононенко. Про ці дні «дома», про особи свого дозвілля оповідала вона барвно, живо та з великим запалом, питомим нашим друзям з Великої України» [16, с. 48].

Під час української національної революції Харитязакінчиланавідміннокиївськуукраїнську гімназію імені Кирило-Мефодіївського братства [14, с. 177].

Гімназійною товаришкою і водночас найкращою подругою Хариті була донька Людмили Старицької-Черняхівської – Вероніка, яка згодом стала талановитою поетесою та перекладачкою творів Джека Лондона, Чарльза Діккенса, Емілі Золя, Віктора Гюго.

У Києві, в колі своїх друзів, міцніла воля Харитини служити в майбутньому Україні. І коли настали дні визвольної боротьби, більшість цих друзів стали в обороні України і загинули в бою під Крутами [16, с. 48].

У бою під Крутами загинув також і коханий Хариті, з яким вона познайомилась, ще навчаючись у гімназії. На нашу думку, саме про кохання до нього так ніжно і романтично вона розповіла у своєму невеликому оповіданні «Вітер»: «У просторій гарно прибраній кімнаті тепло і привітно. На широкій канапі сидять двоє. Русява дівчина з ногами вместила на канапі і тоне в м'яких різнобарвних подушках – з-під одної виглядає кінчик блискучого маленького черевичка. Руки закинула за голову і з мрійливою усмішкою слухає свого молодого сусіда. Сірі оченята блукають-блукають навкруги, а все вертаються до любого гарного обличчя, спиняються на гордих свіжих устах, на високому ясному чолі, на кучерявім волоссю і нараз зустрічаються з поглядом карих очей і тонуть в їх глибині...» [17, арк. 36].

Після вимушеного відходу уряду УНР з Києва і України у 1918 р. Харитина разом із дядьком та тіткою тимчасово переїжджають до Швейцарії, де Олександр Вілінський виконує обов'язки генерального консула України, а після ліквідації посольства родина перебирається до Відня. Починається несолодке емігрантське життя. У столиці Австрії Валерія О'Коннор-Вілінська співпрацює з журналом «Воля», а у видавництвах «Земля» і «Чайка» друкує оригінальні етнографічні замальовки і переклади поезій з французької [14, с. 172].

У 1922 р. подружжя Вілінських на правах політичних емігрантів оселяється в Чехосло-

ваччині, у курортному містечку Подебради. Завдяки політиці чеського президента Томаша Масарика вихідці з України мали національні вищі навчальні заклади; чеське Міністерство фінансів підтримувало матеріально Український Вільний Університет, Високий Педагогічний інститут імені Михайла Драгоманова в Празі та Українську Господарську Академію в Подебрадах. В Академії Олександр Вілінський, працюючи на посаді доцента, а з 1925 р. професора машинознавства, читав лекції, пізніше був проктором вишу, а Валерія О'Коннор-Вілінська працювала в Термінологічній комісії, яку очолював Євген Чикаленко [14, с. 173].

У цій же академії, де викладав її дядько, пізніше здобула освіту й Харитя. Водночас вона навчалася гри на бандурі у відомій Школі педагога В. Ємця [18, с. 25].

Вищу освіту Харитина здобувала в еміграції. Вона розпочала правничі студії спершу у Відні в Українському вільному університеті (УВУ), а потім у Празі, куди восени 1921 р. було перенесено осідок УВУ, але перервала їх, бо дівчині усміхнулася можливість поїхати до Канади. У той час канадські фермери закликали емігрантську молодь осідати на землі [2, с. 4]. А Харитина мала намір вивчати в Канаді англійську мову та закінчити аспірантуру в Саскачеванському університеті [19, с. 25]. Отож, у 1924 р. вона виїхала до Канади до м. Саскатуну в Саскачевані, де включилася в українське громадське життя [20, с. 769].

По приїзді вона замешкала в Інституті ім. П. Могили, де влаштувалася працювати настоятелькою для дівчат. Українець-емігрант і радянський політ'язень 1940–1950 рр. Василь Прохода, який був знайомий з Харитиною Кононенко за часів перебування в еміграції, згадує, що в Саскатуні Харитина також була призначена вихователкою дочки єпископа о. Іоанна Теодоровича [14, с. 177].

Громадський рух у ті часи як в Україні, так і на еміграції був дуже активним, особливо жваву діяльність проявляла в Західній Україні жіноча організація Союз Українок з центральним проводом у Львові, а також Український Жіночий Союз у Чехії. Харитина Кононенко була однією з тих, що брали активну участь у жіночому русі в Європі [21, с. 25].

У Канаді Харитина самовіддано згуртовувала жіноцтво, за що її в 1924 р. обрано головою Т-ва ім. Ольги Кобилянської. А Симон Наріжний зазначав, що Харитина також «причинилася до повстання централі Союзу Українок Канади» [1, с. 302].

«Мене вражала та жадібність до дії, до людського спілкування, в полоні якого завжди

перебувала Харитина Кононенко, – згадує Олена Кисілевська. – Харитина уміла знайти шлях до розуміння з кожною людиною, якої б національності та віросповідання вона не була. В ній постійно жило зацікавлення до людей. Її серце горіло жаданням дарувати їм тільки добро, що приносило Харитині високу популярність і авторитет і найперш як патріотки-українки» [15, с. 130].

Загалом, першопочаткові плани в Канаді Харитині не вдалося зреалізувати. Перспектив здобути там повну вищу освіту в неї не було, зате Харитина знайшла чимало приятелів у Йорктоні та в Саскатуні [2, с. 4]. Там вона познайомилася й здружилася з такими діячками феміністичного руху, як Софія Лінфорс-Русова, Надія Суровцева, Ганна Чикаленко-Келлер, Олена Кисілевська [15, с. 130].

Восени 1925 р., по неповних двох роках у Канаді, Харитина повернулася до Чехословаччини [2, с. 4]. У Подєбрадах розпочала економічні студії в Українській Господарській Академії (УГА) і відновила студії права в Українському вільному університеті (ВВУ).

У 1928 р. Харитина Кононенко стає першою українкою, що завершила навчання на правничому факультеті Українського вільного університету й здобула титул «доктор прав». Ця, без перебільшення, визначна подія була висвітлена в замітці «Перша українка – доктором прав» часопису «Жіноча доля»: «Редакція «Ж.Д.» одержала відомості про закінчення першою українкою правничого факультету в Українському Університеті в Празі з одержанням титула – «доктора прав».

Тою піонеркою в цій галузі є панна Харита Кононенко, відома вже на еміграції, як в Чехах, та і в Канаді, головним чином своєю діяльністю на полі діточого життя, а також діяльною участю в жіночих організаціях» [21, с. 7].

У замітці також уперше згадується про журналістську діяльність Харитини Кононенко: «...Виступала вона і як письменниця в дівочих журналах на Підкарпатті і в Галичині, також уміщувала статті про жіночий рух та інше в канадській та європейській пресі» [21, с. 7].

У своїх спогадах о. Прот. Петро Білон наголошує, що Харитина мала виняткові здібності до науки: «...Її непересічні здібності звернули на себе увагу не лише професорів, але й старшого українського громадянства, що намовляли Х. Кононенко вступити ще й до дипломатичної школи у Празі, яка славилась тим, як одна з найкращих таких шкіл. Але за браком засобів до того Х. Кононенко не мала змоги виконати цього, хоч і з великим жалем. Бо в одному із своїх листів до мене вона писала: «У нас, на жаль, нема ще

ні одної людини, яка б таку школу скінчила, а брак у таких людях дошкульно відчувається» [16, с. 46].

Незадовго до того, як Харитина повинна була завершити навчання в Українській Господарській Академії (УГА), в 1928 р., не доживши до шістдесятирічного віку за трагічних обставин помирає Олександр Вілінський. Ця трагічна подія зламала внутрішній стрижень Валерії О'Коннор-Вілінської. Фактично, Олександр Валер'янович був єдиним годувальником сім'ї і після його смерті турботи про забезпечення засобами існування себе і тітки лягли на плечі Харитини [14, с. 177].

У листі до о. прот. Петра Білона Харитина описує свій напружений емоційний стан, пов'язаний із важкою втратою дядька: «...Умер не тільки мій вихователь й опікун моїх молодечих літ, – пише Харитя у своєму листі, – але людина без міри добра й чесна, людина, що без жалю віддавала своє особисте добро в ім'я загального добра; і ця людина вмерла в обороні правди, суспільної чести та загального добра. З цього Ви зрозумієте, якою болючою є для мене ця подія; що я втратила не лише дядька, але й громадянина та вчителя, від якого я маю свій світогляд, усі чесні засади життя!.. Після його смерті я залишаюсь з його дружиною, яку Ви знаєте як письменницю О'Коннор Вілінську. Її вже немолоді літа та теперішнє горе, вимагають постійного догляду та опіки» [16, с. 47].

А з листа Харитини Кононенко до Людмили Старицької-Черняхівської від 2 липня 1929 р. дізнаємося про скрутне і безнадійне становище дівчини і її тітки у Чехословаччині, а Харитя своєю чергою кидає світло і на тему своєї дипломної роботи в УГА: «Щодо мого майбутнього – то воно надзвичайно ще туманне. Роботи переді мною цього року дуже багато. Тема дипломної праці у мене дуже цікава: «Народні розваги і місцеве самоврядування». Мені доведеться писати і про театр, і про кіно, і про інше. [...] А що буде після закінчення науки, ще зовсім собі не уявляю. Мушу десь улаштуватися на роботу – але де і на яку? До Польщі тітусінька їхати не хоче, та й мене не дуже приваблює, але ж це чи не єдине, де можна улаштуватися на інтелектуальну роботу. На улаштування тут надій мало. У Франції можлива лише фізична праця» [14, с. 178–179].

Скрутне матеріальне становище Харитини і її тітки не покращилося і через рік. Харитина не змогла знайти постійної оплачуваної роботи в Чехії. Отець прот. Петро Білон так коментує цю ситуацію: «Диплом права, інженерський, з обсягу економіки й торгівлі, на чужій землі, в чужій державі дуже проблематичні фахи, і Харитя Кононенко не знайшла місця в Чехії для

його застосування» [16, с. 47].

У листі Харитини Кононенко до Людмили Старицької-Черняхівської, датованого жовтнем 1930 р., читаємо про реалії емігрантського життя: «...Я ще й досі не влаштувалася і надії на те влаштування мало. Тут у Чехії зараз велика робітнича криза, і своїх багато без роботи, тож нам, чужинцям, і поткнутися нікуди не можна – скрізь одна відповідь: «і своїх безробітних досить». [...] Виїхавши звідси, я може б і влаштувалася, але не хочу розлучатися з тітусею, а їй виїжджати не можна, бо тоді вона б утратила ту допомогу, що має тут» [14, с. 179].

У тому ж таки листі Харитина зазначає, коли і за яких обставин розпочалась її журналістська творчість: «З мене вирішили тут зробити журналістку. Кажуть, що у мене є до того здібності. Зобов'язали мене протягом цієї зими писати по чотири статті щомісяця до різних журналів. Дещо друкують. Оце була в одному з наших найбільших журналів моя стаття. Але, на жаль, майже вся ця робота безплатна. Воно приємно бачити свої річі в друку, але хотілося б, щоб та праця і оплачувалася, а тут перейшли ми тепер на американський спосіб – не оплачувати журналістичну роботу...» [14, с. 180].

У 1930 р. [11, с. 20] Харитина Кононенко завершує Економічно-кооперативний факультет Української Господарської Академії з фаховим титулом інженер-економіст [1, с. 155].

Цього ж року в житті Харитини трапляється ще одне горе. Її тітка – Валерія О'Коннор-Вілінська, не витримавши жорстокого еміграційного життя та розлуки із покійним коханим чоловіком закінчує життя самогубством.

Дмитро Антонович, син історика Володимира Антоновича, знаний свого часу політичний діяч, театро- і мистецтвознавець, так описує трагічну кончину: «Сама заподіяла собі смерть 19 грудня 1930 року, бо не пережила розлуки з чоловіком. [...] Вона була релігійною людиною, вірила в загробне життя і там сподівалася зустрічі з Олександром Валеріановичем. [...] Кинулася під потяг, що йде з Подебрад до Німбург, там є крематорій, а в нім зберігається до повороту на Україну попіл її любого чоловіка...» [14, с. 182].

Тепер Харитина залишилася круглою сиротою на чужині. Всю гіркоту цього періоду життя вона виливає у листах до Лідії Бурачинської – редакторки львівського жіночого часопису «Нова хата». Все листування між двома приятельками (1932–1934) зберігається у фонді № 327 ЦДІАЛ України. Вартує зазначити, що серед науковців на архів листів першою послалася В. Передирій у своєму анованому каталозі періодичних видань для жінок у Галичині [22 с. 74].

З листування стає зрозуміло, що після смерті

тітки, Харитина переїхала до Праги. А у серпні 1932 р. Лідія Бурачинська письмово запросила її працювати журналісткою часопису «Нова хата». Харитина, людина надзвичайно скромна і відповідальна, з великим трепетом взялась за цю справу. У листі за 8 вересня 1932 р. читаємо таке: «Дякую за миле запрошення до співробітництва в «Новій хаті». Не знаю, чи буду Вам корисною співробітницею, але попробую. Оце, як залагоджу всю кореспонденцію, що накопичилась за цей час постараюсь виконати і свою обіцянку, що до українського убрання. Начерк вже властиво маю, мушу лише виправити та переписати. Десь цими днями зроблю це і вишлю ту статтю Вам. Між іншим, хочу Вас запитати ще одну річ. Як Ви ставитесь до невеличких нарисів з красного письменства? Чи містите такі речі в «Новій Хаті»? У мене є трохи такого матеріялу вже готового, а де-що мається ще й в перспективі. Як Вам придадуться то можу вислати де-що, що на мою думку могло б надаватись для читачок «Нової Хати» [23, арк. 1].

Будучи емігранткою у Чехословаччині, Харитина не могла знайти стабільного місця роботи. Дівчина покладала надії на переїзд у Францію, сподіваючись там знайти кращих умов для життя: «Не виключена також можливість, що я й сама перемандрую до Парижу. Я таки оту свою роботу покинула, як намірялась. Пошукування за новою працею тим часом безуспішні і як що і так далі продовжуватиметься, то послухаю декого із моїх паризьких приятелів і поїду до того прекрасного міста. Може там дійсно мені ліпше буде улаштуватись» [23, арк. 1].

До слова, Харитина, незважаючи на свою антипатію до перспективи перебраться на Підкарпаття, все ж таки подала туди «прохання на учительську посаду» [23, арк. 29].

У чужій країні дівчина почувала себе дуже пригніченою і самотньою. Про це свідчать ось такі уривки з її листів: «Мені живеться поганувато. Праці сталої знайти ніяк не можу і боюсь, що доведеться виїздити з Праги, а цього мені дуже не хочеться. Є багато ще не закінчених цікавих діл. Ну та треба буде робити так, як обставини складуться» [23, арк. 3]. «Вибачте, що довго не озивалась до Вас. Та Ви знаєте в якому я стані і який у мене може бути настрій. Часом не хочеться і на світ дивитись, а думки той зовсім не йдуть у голову» [23, арк. 4].

Від пережитої втрати найрідніших та несприятливих обставин життя Харитина серйозно занедужала: «...Потішного в моєму життю зараз немає нічого. Признаюсь Вам одверто, що сучасний мій матеріальний стан гнітить мене страшенно. Найбільше мене гнітить те, що я не дивлячись на дуже малі вимоги ніде зачіпитись

не можу.[...] Бачите, до чого звівся мій лист. Знову не веселі не привітні речі, але таке моє тепер життя. Біда ще до всього та, що за останній час я дуже підупала нервою. Дійшло до того, що у мене зробилося запалення нерву лівої ноги, що примусило мене кілька днів полежати в ліжку. Хвороба ця проявляється в досить неприємний спосіб. Лікарі не можуть погодитись в причині хвороби. Один каже, що це від наступання, а другий що це на ґрунті загального нервового стану. А мені однаково неприємно хворіти з якої б причини хвороба не була» [23, арк. 29].

З одного з листів, написаних приблизно влітку 1932 р., дізнаємося про реалії життя емігрантів у Чехословаччині: «Зараз у Чехії без «прислужництва» навіть на мізерну посаду продавщиці улаштуватись не можна. Ми оце хотіли їхати на звичайні роботи по збиранню хмелю, але й тут нам одмовлено, бо не маємо дозволу на працю. Як чужинці. Просто перспектива голоду перед багатьма з нас, а мені з моєю вдачею найтяжче. Я якось не можу ходити, просити за себе, кланятись. Для другого зроблю це охоче, але для себе ні, а тому й тяжко мені дуже. Коли б зараз в Чехословаччині була хоч найменша можливість зачіпитись за щось, хоч якесь масло в кооперативі продавати – я охоче виїхала б звідси, змінила оточення яке мене страшенно морально гнітить» [23, арк. 29].

Та, напевне, єдиною її розрадою у той час була журналістська творчість. Так, у вересні 1932 р. Харитина написала для «Нової хати» дуже змістовну статтю про жіноче національне вбрання на Полтавщині. З листа до Лідії Бурачинської за 17 вересня 1932 р. дізнаємося про особливості роботи над цією етнографічною працею: «Нарешті переписала, з великою бідою, обіщану статтю про Жіноче національне вбрання на Полтавщині. Набралось багато роботи для друку на машинці і поки дійшла черга і до моїх приватних справ, то багато часу минуло.

Стаття вийшла довша, ніж я того хотіла. Та коли почала писати то виявилось, що в коротку статтю всього не убгаєш і нічого не скажеш. І так писала лише про саме головне, випускаючи багато цікавих деталей та пояснень. Боюсь, що коли і друкуватимите цю статтю, то не захочете вмістити її в одному числі, а коли розібьете її на два номери, вона буде не цікавою і нудною та загубить цілість вражіння. Для того, щоб не зробити якої етнографічної помилки перечитала її знавцеві нашої етнографії і одержала повне одобрення.

Дуже буду вдячна, коли виправите «друкарські помилки» яких напевно багато. Сама коли б хотіла ще й виправити статтю, то боюсь, що одержали б її хіба десь перед Різдом. Що до

мови, то там є багато полтавських термінів, які вживала нарочито для того, щоб, як коли Вашим читачкам довелось десь зустрінути ті слова – були ознайомлені з ними. Взагалі дотримувалась так би мовити «полтавської мови» [23, арк. 3].

Цікаво, що за бажанням Лідії Бурачинської статтю було проілюстровано світлиною Харитини у полтавському національному строї. Але, здається, що пані Доктор не була у захваті від цієї ідеї, адже Харитині зовсім не була притаманна пихатість та зарозумілість: «Що до моєї статті, а властиво фотографії. Я не є прихильницею самореклами, а тому, коли вже Вам дійсно нема виходу, і для костюму мусите мене там видрукувати то дуже прошу дотримати одного мого прохання: не підписуйте під фотографією хто це там розсівся. Хай собі буде зразок українського народнього убрання та й годі. Хто мене знає той так пізнає, а хто не знає той не потребує знати. Добре? Дуже, дуже Вас прошу зробіть лише так» [23, арк. 5].

До речі, з листування Харитини Кононенко та Лідії Бурачинської дізнаємося про методи збирання матеріалів про моду для львівського часопису «Нова хата». Як виявилось, Лідія Бурачинська практикувала обмін так званими «клішами» фотографій модного вбрання із редакторками інших західноєвропейських жіночих журналів. Про один такий не зовсім вдалий обмін читаємо в листі за 12 жовтня 1932 р.: «На доручення панни С. Чижовичівної полагодила для Вас дві такі справи: I / Була у редакторки часопису «Лада» пані Воячкової, яка в справі кліш сказала таке: мінятися з Вами на моделі сукнонок вони не можуть, бо нічого з того, що у Вас друкується їм не надається, а свої кліша вони дістають безпосередньо від Ульштейна, що їм значно вигідніше. Може їх цікавити часом лише щось з Ваших мистецьких та народних річей. Тоді вони звернуться до Вас по кліша. Свої кліша вони можуть позичати Вам рахуючи по 20 гел. за квадратний сантиметр. Коли бажатимите собі щось випозичити то можете писати безпосередньо до Братислави до друкарні, адресу якої знайдете в «Ладі». Вони робитимуть теж, коли їм буде потрібно Ваші кліша. Прохає, щоб їй посилали «Н.Х.» на вимін за «Ладу» [23, арк. 3].

У листопаді 1932 р. Харитина переїхала з Праги до Подєбрад. Причина для цього переїзду була дуже вагома – Українська господарська академія змінювала свою постійну адресу з празької на подєбрадську. Харитина була фінансово і емоційно прив'язана до Академії: там у неї було чимало друзів серед викладачів і дівчина могла заробити трохи грошей, друкуючи конспекти лекцій для них. У листі, датованому 16 листопада 1932 р., читаємо таке:

«Оце вибираюсь в дорогу. Переїзду на життя до Подебрад. Дуже мені того не хочеться, але мушу. Перше – там життя дешевше, а це для мене дуже важне зараз, друге – може можна буде мати деяку роботу. Зараз розпочалась жвава робота коло курсів позаочного навчання отже треба друкувати лекції, а у мене власна машинка, що дуже приваблює подебрадчан. Зароблю не багато, але бодай щось та зароблю. Робота нудна, а ще нудніше буде життя у Подебрадах, але це всеж ліпше ніж Підкарпаття. І до Праги можна часом буде подивитись» [23, арк. 5].

Переїхавши у 1933 р. до Подебрад, Харитина винайняла помешкання за адресою Pobebrady, Panska 86/III. Та, на жаль, і в курортному містечку, життя в якому в холодну пору року завмирає, вона не почувалася щасливою. Мізерних заробітків на друкарській машинці ледь вистачало на життя, не кажучи вже про поїздки за межі міста. Лишень громадська робота на курсах українознавства не дозволила Харитині зовсім занепасти духом: «А нам тут таки добре погано, особливо мені. Сижу у Подебрадах, які щиро ненавиджу, праці не маю. Друкую дещо для УТГІ, але то мені дає максимального заробітку 100 кч місячно. Звичайно, що цього вистачає лише на поганеньку кімнатку. Перспектив ніяких, а тому звичайно і стан відповідний. Громадське життя в Подебрадах, поза УТГІ завмерло. Часом їзжу до Праги, але дуже рідко, бо засобів не вистачає. Там робота цікава, але теж робити її на такій віддалі не можу. Шкода мені Жіночої Національної Ради в якій життя було трохи ожило, а тепер мабуть завмре, бо там голів багато, але нема рук та ніг. Але що зробиш? Я боролась всіма силами проти виїзду з Праги» [23, арк. 6].

Приятелі Харитини намагались допомогти їй знайти оплачувану працю в Чехії. Зокрема, до таких добродіїв належав громадський діяч, агроном і кооператор, професор УТГІ й УВУ Євген Храпливий, який всіляко переконував її повернутись до Галичини. З Євгеном Храпливим Харитина познайомилась, ще навчаючись у Відні, і продовжувала підтримувати теплі дружні стосунки впродовж свого життя [23, арк. 6].

У Подебрадах Харитина залишалась заручницею обставин: у 33-річному віці їй ніяк не вдавалось знайти стабільної роботи, а через відчутний брак коштів вона мусила покинути займатись милою серцю справою – громадською роботою. Бідолашна жінка випробувала геть усі варіанти підробітків, навіть масаж обличчя заможним чешкам. Така нестабільна ситуація примусила Харитину серйозно замислитись про переїзд на Підкарпаття: «Признаюсь Вам, що мені було б дуже, дуже доречі виїхати нарешті з

Подебрадів і мати якусь сталу роботу. Фінансовий мій стан дуже поганий, а моральний теж не кращий, бо сидіти у мій вік без роботи дуже тяжко, особливо коли фінанси не дозволяють ще й взятись за якусь роботу громадську, бо на се треба коштів, щоб їздити час від часу до Праги. А те, що мені довелось кинути громадську роботу – дуже мене тішить – бо це єдине, що дає зміст та принаду моему життю. [...] Думаю ще в літі поїхати на Підкарпаття, але й там при сучасній політиці і ситуації улаштуватись дуже трудно – майже неможливо. Тут ще і в Празі перепробувала вже все можливе – до масажу обличчя включно» [23, арк. 9].

Покійна тітка Валерія О'Коннор-Вілінська залишила Харитині по собі спадщину – «спогади про Старицьких та Лисенків, що дають багатий матеріал з інтимного життя цих родин та громадського життя тієї доби» [10, с. 5].

Очевидно, та надіялась, що небога, маючи авторські права на твір, зможе отримати певну матеріальну винагороду, яка покращить її фінансовий стан. Лідія Бурачинська запропонувала Харитині, коли та ще жила в Празі, надрукувати мемуари про Старицьких та Лисенків на сторінках «Нової хати», на що остання вимушено погодилась: «Отже я передумавши добре все, що Ви мені пропонували погоджуюсь на Вашу пропозицію в справі спогадів б.п. моєї тітки. Приймаю Ваші умови, бо вірю, що зараз Вам трудно дати мені кращі. Погоджуюсь, щоб спогади були надруковані в «Н.Х.». Оскільки Ви не будете видавати їх окремою книжкою лишая за собою право окремо видати, як що найду в скорім часі видавця» [23, арк. 29].

Незважаючи на альтернативу видання мемуарів тітки в жіночому часописі, Харитина не втрачала надії все ж таки знайти можливість видати їх окремою книжкою і передала повноваження Лідії Бурачинській вести переговори із львівськими видавництвами: «Звичайно, що я дуже хотіла б, щоб спогади вийшли окремою книжкою, але мені вже просто соромно прохати Вас, щоб Ви вели знову з видавництвами переговори в тій справі, а самій відси мені тяжко справу полагодити. Як би Ви всеж таки мали ще час і охоту на мої справи то булаб Вам дуже за те вдячна. Ви ж там ліпше і умови знаєте і договоритесь ніж я» [23, арк. 18].

З листування стає зрозуміло, що видавництво газети «Діло» запропонувало викупити авторські права і безкоштовно надрукувати книжку спогадів. Але Харитина на це не погодилась: «Як справа з виданням спогадів пані Вілінської окремою книжкою. Я знаю, Лідю, що це не совісно задавати Вам з тими справами стільки мороки, але ж мені відціля вести ту справу

майже не можливо. Що вирішило «Діло»? Чи погоджується воно дати Вам більшу кількість примірників, як я про це написала Вам. Я б тут книжку при допомозі «Унії» розповсюдила і мені б всеж щось ще перепало, але ж Ви самі розумієте, що віддавати спогади за дурно нема сенсу, бо коли буде можливість видати їх окремою книжкою, вже буде перше видання і це значно понижуватиме вартість» [23, арк. 6].

Після того, як затія із виданням спогадів окремою книжкою провалилась, Харитина вже остаточно повернулася до попередньо запропонованого Лідією Бурачинською варіанта із публікацією їх у жіночому часописі: «Тепер інша річ – це друк спогадів покійної моєї тітки. Отже і нічого не маю проти того, щоб спогади були надруковані у «Н.Х.» з тим, щоб потім вийшов з них відбиток. [...] Лише, мила Лідо, Ви ж самі добре розумієте, що тих спогадів віддати так цілком дурно я не можу. Ту спадщину лишила мені моя тітка з надією, що я з неї щось таки та матиму для свого життя. Я розумію, що всім видавництвам зараз тяжко, але зрозумійте ж і Ви мене. Напишіть мені одверто свою думку, так одверто, як я Вам пишу свою. Спогади ті ніколи своєї ціни не втратять, але мені хотілося б, що б вони вийшли скоріше, бо може ж вони якось і на Україну далеко попадуть, а там може прочитає їх Старицька-Черняхівська, якій ті спогади присвячені і для якої вони писані» [23, арк. 10].

Треба додати, що в час публікації мемуарів про Старицьких та Лисенків, у січневому номері «Нової хати» за 1934 р. було надруковано змістовну біографічну статтю про Валерію О'Коннор-Вілінську, авторкою якої була звісно ж Харитина Кононенко. Стаття була присвячена третім роковинам трагічної смерті письменниці. Небога з великою ніжністю і теплотою написала про життя і творчість своєї визначної тітки: «... Щойно в треті роковини її смерті починають появлятися оці спомини. Вони перенесуть нас в атмосферу надій та змагань наших батьків та дозволять відтворити собі живо, яскраво силуетки дорогих їм, незабутніх осіб. А головне: у цьому творі промайне перед нами постать авторки й віддзеркалиться ціла її ніжна, мімозна душа» [10, с. 4].

Приблизно 27–29 вересня 1933 р. Харитина Кононенко назавжди покидає Подєбради й вирушає на Підкарпаття до Ужгорода шукати кращої долі. Про мотиви її рішення читаємо у листі до Лідії Бурачинської, датованим 20 вересня 1933 р.: «Як бачите, обставини таки примусили мене їхати на Підкарпаття хоч я й довго не сперечалась з тим. Та нема, що робити. Життя і обставини сильніші наших бажань чи небажань. Їхати мушу, бо далі вже тут сидіти

нема як. Заробітки, які мізерні вони не були – кінчаються. Далі виглядів тут і в Празі ніяких, а тому їду туди, де бодай мала надія на влаштування є. Надія та дуже і дуже мала, бо я не маю підданства, а без цього і на Підкарпаття влаштуватись тяжко, але пробувати треба. Всі мої надії на виїзд за кордон теж завели мене. Франція не хоче дати дозволу на працю, а без цього їхати не варто тай не можливо. В інші країни нема чого й думати попасти. Ну, і я вертаюсь до розбитого корита... Загально-емігрантське життя дуже невеселе. Навкруги тільки й чути нарікання та острахи» [23, арк. 12].

На кошти, виплачені Лідією Бурачинською за статті в «Новій хаті», Харитина змогла собі організувати переїзд. В Ужгороді вона оселилась на квартирі за адресою вул. Подградська, ч. 5. На превеликий жаль, невдача в працевлаштуванні спіткала Харитину і на Підкарпатті. Шукаючи хоча б якогось виходу зі складної ситуації, вона вирішує оформити візу до Польщі й незабаром перебралася у Львів. Візові клопоти Харити довірила Лідії Бурачинській та інженеру Євгену Храпливому: «Дякую за турботи про мене. Гроші, що Ви їх там для мене приховали мені дуже придадуться, бо я таки зрушилась з місця і пустилась в далеку путь. Виїхала зараз до Ужгороду в надії, що буду тут десь на Підкарпаття вчителювати, але приїхала надто пізно. Сього року шкільний уряд не приймає нових учителів емігрантів. Не дивлячись на досить солідні протекції, я лишилась без місця, бо попала під загальну емігрантську рубрику. Учителюють лише ті з емігрантів, що приїхали раніш і вже вчителювали по кілька років, та й то не всіх цього року взяли до учительовання. На іншу якусь сталу посаду зараз у мене надії нема. Сижу тут вже місяць, а ні за що не пощастило зачіпитись, хоч шукаю собі роботу у всіх напрямках. Перечитавши Вашого листа, вирішила, що почекаю тут ще пару тижнів, а як нічого не знайду відповідного, що забезпечило мені найскромніший кусник хліба – рушу в дорогу туди до Вас. Сьогодні, або завтра напишу де-які листи в справі візи туди у Ваші краї. Очевидно, що без посвідки про працю не обійдеться, бо її вимагали від всіх тих, що останніми часами виїздив до Польщі. Буду і Вам і інж. Храпливому дуже вдячна коли мені її роздобудете» [23, арк. 14].

Надіям, що їх поклала на переїзд у Підкарпаття Харитина, не судилося справдитися. Важкий міжвоєнний період позначився на житті всіх українців і умови проживання на різних анексованих землях України були однаково складними і Ужгород у цьому сенсі також не був винятком: «Певно, що мені кожда крона зараз дуже потрібна, бо моє становище тут з кожним

днем погіршується і я вже й не знаю, що далі маю робити. Іноді просто жах на мене надходить, що буде зо мною далі – кажу Вам це цілком щиро. Тут виглядів на якесь улаштування, що дало б мені бодай мінімум на скромне життя без державної приналежності майже не можливе. Свої громадські інституції так обсажені, що для мене вже нема місця, хоч не криюсь цілком, що на багатьох місцях я напевно була б корисніша ніж ті, що тепер там працюють, але й то ж місцеві, а не емігранти і тому їм і там перше місце. На жаль, тут місцеві роблять велику різницю між нами і тими, що тут родились» [23, арк. 19].

Насправді, Харитина Кононенко була унікальною жінкою, адже, потрапивши у таке скрутне матеріальне становище, вона ні на мить не забувала про громадську роботу. В Ужгороді вона також намагалася «пробудити» тамтешнє жіноцтво: «Трохи мені жаль буде кидати Підкарпаття, бо оглянувшись тут бачу, що другої роботи – роботи громадської тут безліч і то дуже потрібної. Тут все лежить перелогом, все спить віковичним сном і коло всього потрібні руки свідомих людей. Мені б дуже хотілось попрацювати тут над жіноцтвом, але без певного щоденного забезпечення всяка моя праця не можлива. Поки сижу тут стараюсь де-кого розрухати, розворушити, стараюсь переконати, що те, що вони всі вважають неможливим є цілком можливим і легким до виконання. І «Просвіта» тутешня спить солодким сном і провідники її лише на інших нарікають, а самі нічого не роблять. І там би можна було багато зробити і мені буде дуже жаль, коли мені не пощастить бодай якогось сліду по собі тут лишити» [23, арк. 14].

Нелегка праця на громадській ниві додавала Харитині наснаги до життя: «Не подивляйте мене дуже і не хваліть, як би Ви знали, як часто я падаю на дусі, як часто хочеться все кинути і зібратись в якісь степи чи ліси де й людей нема. Але мушу кріпитись і мушу щось робити бож інакше й жити не варто було б. А з жінками тут лише почалась робота, а як вона скінчиться то ще не відомо, бо вже й зараз почались якісь інтриги та роздори. Ну мусимо все перемогти і налагодити справу» [23, арк. 19].

Харитина Кононенко стала своєрідним світочем для жінок Ужгорода, які до слова, були значно пасивніші в соціально-політичному плані, аніж галичанки: «Знаєте, місцеве жіноцтво значно різниться від того свідомого галицького жіноцтва до якого Ви звикли. Їм ще багато треба попрацювати і над ними треба працювати немало, щоб вони усвідомили собі всю вагу і необхідність їх праці. А праці треба – аж кричить. Особливо на селах. Я вже з головою захопилась тою працею,

хоч власне моє життя і не улаштоване ще і надій на його улаштування нема. Та хочу, поки маю ще можливість і сижу тут, поки мене не понесуть далі емігрантські недолі і вітри, щось зробити, якось допомогти. Багато й іншої роботи тут є, та, на жаль, всього не переробиш» [23, арк. 17].

Під часа своїх вимушених мандрівок Харитина Кононенко не полишала журналістської діяльності у «Новій хаті» і не зраджувала собі у педантичності та уважності до деталей: «Посилаю Вам для «Нової хати» замітку про заснування тут нової жіночої організації. Вибачте, як що вона написана трохи кострубато і при потребі виправте її, бо я останніми днями стільки пишу про цю справу, що вже загубила всякий змісл про логічне побудування фраз та чистоту стилю, намагаючись уникнути повторень. Пишу стільки про цю організацію тому, що знаючи тутешні обставини, думаю, що кожда друкована замітка про цю подію додасть трохи охоти паням до праці. [...] Готую Вам статті про пані Вілінську. Думаю, що скоро кінчу її, хоч маю ще й іншу роботу – реферат про Лесю Українку, бо Жіноча Секція вирішила заманіфестувати свій перший виступ серед громадянства вечером Лесі Українки» [23, арк. 17].

Наприкінці 1933 р., не оформивши візи до Галичини, Харитина надалі залишається в Ужгороді. Щоб хоча б якось забезпечити свій екзистенціальний мінімум, вона береться завідувати буфетом у клубі для українців, що його відкрила Жіноча Секція «Просвіти». Крім клубової роботи, вона також присвячувала чимало часу культурному вихованню місцевої дітвори: «... Я тепер дуже занята в нашому клубі де взяла на себе буфет в надії, що бодай щось зароблю собі, але крім величезних клопотів та неприємностей досі ще не маю ніякої користи з тої справи. [...] У мене це забірає дуже багато часу (від 5-ої, а в неділю від 3-ої год по полудню і часом аж до 1-ої год ночі). Стомлююсь я звичайно дуже, але матеріально, на жаль це мені майже нічого не дає» [23, арк. 6].

На травень 1934 р. в Ужгороді було заплановано З'їзд Народоцевцького жіноцтва Підкарпаття для «розворушення тутешнього жіноцтва, головно з сел, та заохочення його до праці». Для цього було сформовано спеціальний Комітет з представниць 4-х жіночих організацій. Харитина Кононенко стала секретарем цього Комітету. Майже вся відповідальність за організацію З'їзду лягла на її плечі, а до цього ще й додалась робота в дитячому гуртку «Просвіти»: «...Страшенно багато праці з тим нашим Зїздом. Колиб я була собі уявляла, що вся праця так на мене звалиться то була б нічого й не починала. Ви уявити собі не можете, яка тутешня публіка нездала до

якоїсь систематичної праці. Ось собі поговорили спочатку, поговорили та «почили на лаврах». Доводиться тепер майже за всім самій бігати, про кождо дрібничку пам'ятати. А крім того З'їзду, у мене ж іще безліч всякої громадської товчії» [23, арк. 23].

Крім вирішення організаційних питань, Харитина ще й готувалася до З'їзду і як доповідка. Темою її реферату була «Роля жінки в народному господарстві» [23, арк. 23].

Безліч соціальних обов'язків, які добровільно взяла на себе Харитина, допомагали їй відволіктися від вкрай складного фінансового становища: «...Кручусь, бігаю, втомлююсь і тим запаморочую собі голову та не даю можливості впадати в розпач і задумуватись над власною невеселою моєю долею. Поки що це мене рятує, але життя мене гнітить вже надто суворо і не дає змоги бодай трохи відпочити від турбот про матеріальне існування. Як би інакше працювалось і скільки б всього зробилось, коли б не було оцих вічних турбот про шматок хліба, бодай черствий» [23, арк. 6].

Ось так, за громадською роботою минали дні, але Харитина Кононенко і надалі сподівалась перебратися до Галичини, де економічна ситуація була дещо стабільнішою: «Все більше й більше думаю про виїзд звідси. Писала вже до де-кого з знайомих і про візу до Польщі. Треба щось думати і вирішати, бо так зовсім можна опинитись у безвикрутному становищі. Тут місцеві нас не радо бачать» [23, арк. 6].

Мотивом переселення Харитини до Галичини, крім можливості працевлаштування, був також і червневий З'їзд в Станіславові у 1934 р., запрошення на який надіслала Мілена Рудницька та пообіцяла разом з Іреною Павликовською інтерв'ювати в справі оформлення візи. Для виступу на З'їзді Харитина обрала тему «Економічна незалежність жінки»: «...Вибрала я собі досить невдячну тему для реферату і боюсь, що тяжко буде мені тут в Ужгороді підшукати всі потрібні матеріяли» [23, арк. 23].

Слід зазначити, що реферат Харитини вийшов справді вдалим, а тому викликав гостру критику і шквал обурення серед чоловіків після того, як його у скороченому варіанті надрукувала редакція «Кооперативної Республіки» [24, с. 4].

У квітневому номері часопису «Жінка» була опублікована відповідь Харитини на одну із негативних рецензій на її реферат. Подаємо одну із цитат: «...Коли візьмемо текст мого реферату в цілості то побачимо, що тут я трактую проблему жіночої праці і проблему економічної незалежності жінки як два питання нерозривно між собою зв'язані. Тільки в такому освітленні стане ясним питання суспільно-господарської

ваги жіночого труда, який в умовах заробіткової чинності є підставою для економічної незалежності жінки. [...] На самім початку свого реферату я виразно і ясно зазначила, що «під економічною незалежністю жінки розуміємо тут право самостійного (незалежного від чоловіка) здобування собі засобів на життя» [24, с. 4].

У справі переїзду Харитина дуже покладалась на Лідію Бурачинську: «...Поїздка до Галичини це остання моя надія на влаштування, як що й там не пощастить то тоді вже, хоч з мосту у воду кидайся. Тут надій ніяких. Всі дуже задоволені моєю працею тут, але на жаль ніхто за неї мені не платить і платити не збирається і нікому й у голову не приходить, як і з чого я живу, а жити треба, а дотого ж і вся моя «діяльність» вимагає витрат, а це нікому в голову не приходить. Лідочко, міркуйте там щось до мого приїзду. Може щось вигадаете. Я не претендую ні на яку велику «посаду». Аби був екзистенц-мінімум. Невже там все так переповнено, що вже й кутка для мене ніде не знайдеться? Може Ви мені щось і з візою порадите. У Вас уже мусить бути в цій справі більший досвід» [23, арк. 23].

Відомо, що Лідія Бурачинська щирозсердно запропонувала Харитині тимчасово оселитись у своєму помешканні, поки та не знайде у Львові стабільної роботи. Все ж, маючи хорошу дружню підтримку, Харитина Кононенко уже хвилювалася перед поїздкою, адже мала уже гіркий досвід проживання в еміграції та в Ужгороді: «...Я не знаю як там у Вас з пані Іреною пляни, що до мого улаштування, а тому страшенно вагаюсь які речі брати з собою, а що тут лишати. Як Ви думаєте є там надія на моє сяке таке улаштування і чи зможу я одразу затриматись у Львові, чи доведеться ще раз сюди вертатись? [...] Щиро дякую за запрошення до Вас на помешкання. Боюсь, щоб я тільки Вас дуже не обтяжувала, а мені багато місця не треба так що цим не турбуйтеся» [23, арк. 27].

На цьому листування Харитини Кононенко та Лідії Бурачинської обривається. Зі спогадів останньої дізнаємося, що Харитина стала представницею закарпатського жіноцтва на Світовому Жіночому Конгресі в Станіславові, що відбувся у червні 1934 р. На запрошення Союзу Українок, а потім Товариства «Сільський Господар», вона залишилась у Львові. У межах останнього – вона організувала Жіночі Секції Господинь та дбала про вишкіл інструкторок для них [2, с. 4].

Лідія Бурачинська у статті «Праця жіноцтва Дрогобиччини» описує одну із робочих поїздок Харитини Кононенко, як членкині Товариства «Сільський Господар», до Дрогобича у справі заснування там жіночої організації: «У тому часі (1936 р. – Х.А.) Т-во «Сільський Господар»

теж звернув свою увагу на жінку-селянку. У програмі товариства було піднесення сільського господарства, а без участі жінки це не мало б успіху. Тому Т-во Сільський Господар заходилося коло створення Секцій Сільських Господинь, що були об'єднані в централю при Т-ві СГ у Львові.

Першу вістку про таку діяльність у Дрогобиччині маємо з 26-го жовтня 1936 р. Тоді то прибула до Дрогобича представниця Т-ва «Сільський Господар» д-р Харитя Кононенко. Прямуювання цієї нашої Централі ішли в напрямку професійного вишколу сільського жіноцтва. Тому того дня скликано в Дрогобичі жіночу господарсько-кооперативну нараду. Її ініціаторами були – Філії Сільського Господаря і Пов. Союз Укр. Кооператив. [...] На нараду прибуло 120 представниць кооператив і Секцій Господинь. [...] Організаційну доповідь виголосила Леся Гриник, а на кооперативні теми говорила д-р Харитя Кононенко. [...] На нараді постановлено заснувати Повітову Секцію Господинь при Філії Сільського Господаря у Дрогобичі» [25, с. 552].

А ось як про львівський період життя Харитини Кононенко пише у статті «Пані Доктор. Пам'яті Хариті Кононенко. Уривки із старого листування М. К.» П. С. Талан з Балтимору, приятель отця Петра Білона: «...Тепер лишається тут – у Галичині, будує пляни майбутньої праці серед нас і разом з нами. Вона зацікавлена жіночою працею у ділянці народнього господарства і для того нав'язує вже контакт з Товариством «Сільський Господар». До праці докладає стільки енергії та самопожертви, що дивуєшся: звідки черпає вона ті сили на безнастанні поїздки від села до села, з повіту до повіту?! Помимо тих поїздок та праці в Централі «Сільського Господаря», в рамках Товариства веде господарські курси для нових кадрів сільсько-господарських інструкторок, яких завданням є – раціоналізувати та поліпшити й підвищити жіночу господарку села» [16, с. 49].

У щоденнику «Новий час» за 13 квітня 1935 р. знаходимо інтерв'ю з Харитиною Кононенко – «Сільсько-господарська акція серед українського жіноцтва», в якому жінка прокоментувала організаційну роботу «Сільського Господаря»: «...За короткий час своєї праці виношу вражіння, що зацікавлення сільсько-господарською акцією дуже велике. Цю акцію вівспорадничо «Сільський Господар», основуючи кружки при своїх філіях, але вони по більшій частині були неактивні. В свою чергу і «Союз Українок» улаштував різні курси, напр. куховарські, крою і шиття та різні інші, які могли б входити в обсяг тої ділянки, але вони не були ведені планово і не переводжувано їх у цілім краю. Тому під організаційним оглядом досягнення були незначні. Так, напр. на 58.112

всіх членів «Сільського Господаря» є всего 4.760 жінок. Краще ця справа налагодна у молоді, де на 1995 змагунів є вже 966 дівчат. Тепер обі централі випрацьовують спільно плян праці, і він буде переведений в життя» [26, с. 6].

Працюючи на благо Товариства «Сільський Господар», Харитина Кононенко дедалі більше зміцнювала свої позиції на журналістському фронті. Соціальна несправедливість та громадські клопоти не залишали її байдужою і жінка відгукувалася на них своїми статтями у жіночих часописах. Так в 1935 р. Харитина активно публікувала свої статті у «Жінці» – друкованому органі «Союзу Українок» («Жінка й диктатури», «Чужі діти як свої», «Економічна незалежність жінки (З приводу одной редакційної замітки)») та щоденнику «Новий час» («Українська жінка в суспільному житті»). Якщо ранні статті журналістка присвячувала темі етнографії і культури, то тепер вона вже аналізувала роль жінки в суспільстві, порівнюючи статус жінки в Західній Європі, зокрема в Третньому Рейху та Італії, а також у СРСР: «Нема що й казати, що ні советська, ні німецька, ні італійська практика не можуть нічого позитивного дати для формування української думки про суспільну ролю української жінки. Роля української жінки в суспільному житті свого народу визначається своєрідними українськими рисами і мусить бути нерозривно звязана з загально національним українським рухом, що мусить нести гасла політичної свободи, рівноправности і конструктивної творчости всіх суспільних сил для піднесення національної і вселюдської культури» [27, с. 2].

А в «Новому часі» читаємо таке: «Роля української жінки в суспільному житті буде не такою, якої вона лише домагатиметься, а така, до якої вона буде здібна по своїй освіті, по своєму умінні, в залежности від того, як будуть зростати жіночі фахові сили по своїй кількості й по своїй якості. У майбутнім українська жінка займе становище в житті народа таке, яке вона собі намітить підготовкою сучасної жіночої молоді. Щоб це становище було поважне, мусимо подбати, щоб наш жіночий доріст був належно вишколений, з певним фахом у руках, зі здібністю солідно працювати і зі зрозумінням того значіння, яке матиме жіноча праця і жіночі фахові сили в усіх ділянках народнього життя» [28, с. 6].

Не маючи свого власного потомства, Харитина віддавала всю свою материнську любов потребуєчим її дітям. Так, працюючи в Союзі Українок вона клопоталася про те, щоб діти емігрантів з корінних земель Польщі могли в часи літніх ферій (канікул) приїхати на відпочинок до Галичини. Власне в статті «Чужі діти як свої» вона закликала інтелегентні галицькі

родини зголоситися до участі в такій благодійній акції. Харитина була переконана, що «... буде від тих дітей більше радості й приємності ніж клопоту, а свідомість, що ми скрашуємо долю цієї малечі, що ми зберігаємо їхні душі нашому народові, що ми підсилюємо їх тіла на подальшу боротьбу з життям, а може підготовлюємо їх і до активної боротьби за волю нашого народу, до якої доведеться може колись і їм стати – винагородить усі наші турботи, всі неприємності, всі жертви. Колись ці діти вернувшись на ту вимріяну батьківщину згадають, що тут їх брати і сестри дійсно піклувались ними по братерському і будуть вони тим живим зв'язком, що об'єднує весь наш нарід» [29, с. 2].

Отже, поволі налагодивши своє життя, Харитина у грудні 1936 р. починає працювати в апараті газети «Діло» і стає редакторкою тематичної сторінки для жіноцтва. Харитина Кононенко залишила по собі потужний редакторсько-журналістський доробок, який став надбанням українського народу. На жаль, в рамках однієї статті неможливо повноцінно висвітлити віхи життя і творчості цієї непересічної жінки, отож вважаємо резонним проаналізувати її редакторську та журналістську майстерність у наступній публікації.

Висновки. Підсумовуючи, з'ясуємо, чому саме Харитина Кононенко, а не хтось інший зайняв почесну посаду редакторки жіночої шпальти? Аристократичне походження і висококультурне виховання, чудова освіта, чималий досвід життя за кордоном – все це вплинуло на її смаки і сформувало світогляд. Широкий кругозір дав змогу Харитині легко вирішувати безліч соціальних завдань. Залишившись без найближчих родичів та не знайшовши вірного супутника життя, журналістка всю свою любов і турботу дарувала людям, а тому все, за що бралася намагалася зробити якомога краще. Це стосується і модних оглядів на «Жіночій сторінці». Аж надто скромний спосіб життя і вроджена шляхетність відшліфували її природний смак та почуття естетики, якими вона радо ділилася із читачками тематичної шпальти.

Саме така людина, на нашу думку, повинна працювати в засобах масової комунікації, висвітлюючи найгостріші й найболючіші питання та пропонувати ефективні шляхи їх розв'язання.

З великою теплою відгукується про роботу Харитини Кононенко в «Ділі» приятель отця Петра Білона – П. С. Талан з Балтимору: «Крім того, вона редагує жіночу сторінку «Діла». Завдяки її письменницькому хистові, та гострій спостережливості, її статті порушують живі питання нашого суспільного життя. Чутлива на кожний прояв добра чи зла в громаді чи пресі, реагує словом і пером. Сама твердого характеру

й непохитна в поглядах, буває невловима противниця кволих і злих! Ця добра серцем, весела й мила Панна Доктор стає тоді завзятою, часто нетолерантною до всіх ухилів громадської моралі. Здавалось би, що той широкий засяг інтересів та діяльності зазирає її цілком, що немає вже місця на приватне життя. Вона належить до тих людей, на яких не можна не звернути уваги, вона хоче жити на очах людей і в серцях людей» [16, с. 49].

Вважаємо за потрібне завершити статтю словами Лідії Бурачинської, надрукованими в одній із публікацій, присвячених пам'яті Харитини Кононенко: «З поодиноких етапів цього життєпису видно, що громадська праця, а зокрема допорогова ділянка, були внутрішнім покликанням Харити Кононенко. Вона мала для того всі головні дані. Була приємної зовнішності, вміла з'єднувати собі людей, не боялася перешкод і не цуралася ризику, коли справа того вимагала. Була доброю бесідницею і володіла пером. Добра освіта дала їй підставу до найбільш складних завдань, але вона добре розуміла й цінила низову роботу» [2, с. 5].

Список літератури

1. *Наріжний С.* Українська еміграція : культурна праця української еміграції між двома Світовими війнами. Прага, 1942. (Студії ; т. 1). Част. 1 / Музей визвольної боротьби України. 1942. 367 с.
2. *Бурачинська Л.* Пам'яті Харити // Наше життя = Our life. Філадельфія, 1973. № 9. С. 4–5.
3. *Харитина Кононенко* / За матеріалами: http://library.pl.ua/news/kalendar/osnovni_znamenni_j_pamjatni_dati_poltavshini_2010 // Україна. Історія великого народу URL : <http://web.archive.org/web/20150429095726/http://litopys.com.ua/encyclopedia/osobystosti/kharytyna-kononenko/>.
4. *Кононенко Харитя Мусіївна* // Вікіпедія – вільна енциклопедія URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%8F_%D0%9C%D1%83%D1%81%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%B%D0%B0.
5. *Кононенко М.* Спогади: мемуари; [упоряд., передм., прим. та літ. ред. П. П. Ротача]. Полтава : [б. в.], 1998. 184 с.
6. *Дуба А.* Спогади Юрія Кононенка про батька // Рідний край : альманах Полтавського державного педагогічного університету. Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2012. Вип. № 1 (26). С. 184–186. URL : [http://pnpu.edu.ua/ua/text/ridnyi_krai/ridnyi_krai_1\(26\)_2012.pdf](http://pnpu.edu.ua/ua/text/ridnyi_krai/ridnyi_krai_1(26)_2012.pdf).
7. *Реvegук В.* Українське національно-патріотичне підпілля на Полтавщині (1941– 1945 рр.) // Рідний край. 2009. № 1. С. 130–144. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Almpolt_2009_1_26.
8. *Кононенко Ю.* Спогади про відомого українського письменника і громадського діяча Мусія Степановича

Кононенко // Рідний край. 2012. № 1. С. 183. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Almpolt_2012_1_34.

9. Діба А., Чернов А. Моя Україно, мій ти раю... : матеріали до біографії письменника-плеядівця Мусія Кононенка // Рідний край : Альманах Полтавського державного педагогічного університету / Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка. Полтава, 2011. № 1 (24). С. 210–215. URL : <http://www.docme.ru/doc/906018/%E2%80%9CСмоуа-вкра% D1% 97но-т% D1% 96j-ti-rau% E2% 80% A6% E2% 80% 9D>.

10. Кононенко Х. В. О'Коннор-Вілінська // Нова хата : журнал для плекання домашньої культури. Львів, 1934. №1. С. 3–4.

11. Мазурок О. Абсолютенти УГА-УТГІ на господарській роботі в Галичині // Бюлетень: науково-інформаційний часопис УТГІ // Український технічно-господарський інститут. Мюнхен. 1983. № 3 (21). С. 8–11.

12. Головата Л. В. «Українське видавництво» у Кракові-Львові, 1939–1945 : бібліографічний довідник; [відп. ред. С. Захаркін ; Український науковий інститут Гарвардського університету, Інститут критики, Центр незалежних історичних студій, Наукове товариство ім. Шевченка в Америці, Відділ наукової бібліографії Львівської національної наукової бібліотеки України ім. Василя Стефаника]. Київ : Критика, 2010.

13. Жовківщина : іст.-мемуарний зб. / Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України, Земляцьке об-ня «Жовківщина». Жовква ; Балтимор. Т. 2 / відп. ред. і упоряд. Я. Каліка. [Б. м.] : [б.в.], 1995. 346 с.

14. Хорунжий Ю. Валерія О'Коннор-Вілінська: У тузі за Батьківщиною у коханим // Шляхетні українки: Есеї-парсуни. Київ : Вид-во імені Олени Теліги, 2004. Розд. 8. С. 176–180.

15. Юсип Д. Корона і вінок терновий : жінки в історії України. Художньо-документальні студії. Івано-Франківськ : Сіверсія : Галичина, 1998. 189 с.

16. Білон П. Спогади. Пітсбург: До світла, 1956. 135 с.

17. Центральний державний історичний архів України, Львів. Ф. 327 Редакція журналу «Нова хата». оп. 1. спр. 41. Статті, оповідання, повідомлення, вірші Гриневичевої К., Кононенко Х., Тарнавського Б. на культурно-освітні, побутові та інші теми, 1928. 62 арк.

18. Кононенко Х. До нової роботи : статті та матеріали; [упоряд. Інна Нагорна]. Рівне : Азалія, 2012. 45 с.

19. Когуська Н. Півстоліття на громадській ниві : нарис історії Союзу українок Канади, 1926 –1976. Едмонтон ; Вінніпег : Ukrainian women's association of Canada, 1986. 1034 с.

20. Степанюк С. Українські жінки в німецьких в'язницях Крем'янця і Рівного // В боротьбі за українську державу : есеї, спогади, свідчення, літописання, документи Другої світової війни [зред. Михайло Г. Марунчак]. Вінніпег : [б.в.], 1990. С. 769–771.

21. Перша українка – доктором прав : // Жіноча доля : часопис для українського жіноцтва. Коломия, 1928. №. 13/14. С. 7.

22. Передирій В. Українські періодичні видання для жінок в Галичині (1853–1939 рр.) : анотований каталог / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника, Н.-д. центр періодики ; уклад. В. А. Передирій.

Львів : МЕТА, 1996. 191 с.

23. Центральний державний історичний архів України, Львів. Ф. 327 Редакція журналу «Нова хата». Оп. 1. Спр. 15. Листи Кононенко Харити, 8 вересня 1932 р. – 6 червня 1934 р., 32 арк.

24. Кононенко Х. Економічна незалежність жінки : [з приводу одної редакційної замітки] // Жінка : орган Центр. Укр. Жіночого Т-ва «Союз Українок» : двотижневик. Львів, 1935. № 8. С. 4–5.

25. Дрогобиччина – земля Івана Франка [ред. Л. Луців. – Нью Йорк та ін.] : [б.в.], 1973. 840 с. (Український архів / Наукове Товариство ім. Шевченка ; т.25). Описано мовою оригіналу.

26. «Сільсько-господарська акція серед українського жіноцтва» : [інтерв'ю з д-ром прав, інж. Харитиною Кононенко, абсолютенткою Подєбрдської Академії [спілкувалася відпоручниця Редакції «Нового Часу»] Новий Час : ілюстр. щоденник / ред. Лев Чубатий. Львів, 1935. № 81 (2004). С. 6.

27. Кононенко Х. Жінка й диктатури // Свобода = Svoboda : [укр. щоденник]. Джерсі-Сіті, 1940. № 27. С. 2

28. Кононенко Х. Українська жінка в суспільному житті // Новий Час : [ілюстр. щоденник] / ред. Лев Чубатий. Львів, 1935. № 193. С. 6

29. Кононенко Х. Чужі діти як свої // Жінка : [двотижневик / орган Центр. Укр. Жіночого Т-ва «Союз Українок»]. Львів, 1935. № 12. С. 2.

Надійшла до редакції 01.09.17

References

1. Narizhnyi, S. (1942), Ukrainian emigration: cultural work of Ukrainian emigration between the two world wars, Muzej vyzvoljnoji borotjby Ukrainy, Prague, 367 p.

2. Burachynska, L. (1973), «In memory of Kharytia», Nashe zhyttja [Our life], no. 9, pp. 4-5.

3. Ukrajina. Istorija velykogho narodu (2010), «Kharytyna Kononenko», available at: <http://web.archive.org/web/20150429095726/http://litopys.com.ua/encyclopedia/osobystosti/kharytyna-kononenko/> (accessed 17 March 2017).

4. Wikipedia, the free encyclopedia (2017), «Kononenko Kharytia Musiiivna», available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%A5%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%82%D1%8F_%D0%9C%D1%83%D1%81%D1%96%D1%97%D0%B2%D0%BD%D0%B0 (accessed 21 March 2017).

5. Kononenko, M. (1998), Memoirs, Book Publisher «Poltava», Poltava, 184 p.

6. Dyba, A. (2012), «Yuriy Kononenko's memories of his father», Ridnyj kraj : Aljmanakh Poltavskogho Derzhavnogho Pedagoghichnogho Universytetu [Native Land: Almanac of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University], vol. 26, no. 1, pp. 184-186, available at: [http://pnpu.edu.ua/ua/text/ridnyi_krai/ridnyi_krai_1\(26\)_2012.pdf](http://pnpu.edu.ua/ua/text/ridnyi_krai/ridnyi_krai_1(26)_2012.pdf) (accessed 03 April 2017).

7. Revehuk, V. (2009), «Ukrainian national-patriotic underground organization in the Poltava region (1941-1945)», Ridnyj kraj : Aljmanakh Poltavskogho Derzhavnogho Pedagoghichnogho Universytetu [Nati-

ve Land: Almanac of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University], vol. 20, no. 1, pp. 130-144, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Almpolt_2009_1_26 (accessed 06 April 2017).

8. *Kononenko*, Yu. (2012) "Memoirs of the famous Ukrainian writer and public figure Musii Stepanovych Kononenko", *Ridnyj kraj : Aljmanakh Poltavskogo Derzhavnogo Pedagogichnogo Universytetu* [Native Land: Almanac of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University], vol. 26, no. 1, p. 183, available at: [http://pnpu.edu.ua/ua/text/ridnyi_krai/ridnyi_krai_1\(26\)_2012.pdf](http://pnpu.edu.ua/ua/text/ridnyi_krai/ridnyi_krai_1(26)_2012.pdf) (accessed 03 April 2017).

9. *Dyba*, A. (2011), «My motherland, my paradise... (Materials to the biography of the pleiad writer Musii Kononenko)», *Ridnyj kraj: Aljmanakh Poltavskogo Derzhavnogo Pedagogichnogo Universytetu* [Native Land: Almanac of Poltava V. G. Korolenko National Pedagogical University], vol. 24, no. 1, pp. 210-215, available at: <http://docme.ru/doc/906018/%E2%80%9Cmoya-vkra%D1%97no--m%D1%96j-ti-rayu%E2%80%A6%E2%80%9D#expanded:on> (accessed 10 April 2017).

10. *Kononenko*, Kh. (1934) «V. O'Connor-Vilinska», *Nova khata : zhurnal dlja plekannja domashnoji kuljturny* [New Home: Magazine for home culture care], no. 1, pp. 3-4

11. *Mazurok*, O. (1983), "Graduates of Ukrainian Economic Academy and Ukrainian Technical-Economic Institute in Poděbrady on the economic work in Galicia", *Bjuletanj: naukovo-informacijnyj chasopys UTGHI* [Scientific Bulletin of Ukrainian Technical-Economic Institute], vol. 3, no. 21, pp.8-11

12. *Holovata*, L. (2010), *The Ukrainian Publishing House in Cracow-Lviv 1939-1945*, *Krytyka*, Kyiv, vol.1, 325 p.

13. *Kalika*, Ya. (Ed.) (1995), *Zhovkivshhyna : History & Memoir Book*, *Baltymor*, *Zhovkva*, vol.2, 346 p.

14. *Khorunzhyi*, Yu. (2004), «Valeria O'Connor-Vilinska: In an ace for the Motherland and beloved», *Noble Ukrainian women: Essay about the persons*, *Vydavnytstvo imeni Oleny Telighy*, pp.176-180.

15. *Yusyp*, D. (1998), *The crown and the wreath of thorns: women in the history of Ukraine*, *The art-documentary studios, Siversija-Ghalychyna, Ivano-Frankivsk*, 189 p.

16. *Bilon*, P. (1956), *Memoirs, Do svitla*, *Pittsburgh*, 135 p.

17. *The Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv* (1928), F. 327, Editorial office of the magazine «New home», desc. 1, doc. 41, *Lviv*, 62 p.

18. *Kononenko*, Kh. (2012), *Let's start a new work: articles and materials*, *Azaliya, Rivne*, 45 p.

19. *Kohuska*, N. (1986), *Half a century in the public field: history essay of Ukrainian Women Union of Canada. 1926-1976*, *Edmonton; Winnipeg*, 1034 p.

20. *Stepaniuk* S. (1990), «Ukrainian women in German prisons in Kremenets and Rivne», in *Marunchak M.H. (Ed.), In the struggle for the Ukrainian state: essays, memoirs, testimonies, chronicles, documents of the Second World War*, *Svitova ligha ukr. polit. v'jazniv, Winnipeg*, pp. 769-771.

21. *Zhinocha Dolja : chasopys dlja ukrajinskogho zhinoctva* (1928), "The first Ukrainian woman became a doctor of law", *Zhinocha Dolja : chasopys dlja ukrajinskogho zhinoctva* [Women's Fate: a magazine for Ukrainian women] no. 13/14, p. 7.

22. *Peredyrii*, V. A. (1996), *Ukrainian periodicals for women in Galicia (1853-1939)*, *Meta, Lviv*, 191 p.

23. *The Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv* (1932-1934), F. 327, Editorial office of the magazine «New home», desc. 1, doc. 15, *Lviv*, 32 p.

24. *Kononenko* Kh. (1935), "Economic independence of women", *Zhinka* [Woman], no. 8, pp. 4-5.

25. *Lutsiv*, L. (1973), *Drohobychchyna - Zemla Ivana Franka. The Regional Territory of the Town od Drohobych in Western Ukraine. Collection of geographical, historical and ethographical materials*, *Shevchenko Scientific Society, New York-Paris-Sidney-Toronto*, 840 p.

26. *Novyj Chas : iljustr. shhodennyk* (1935), "The rural-economic action among Ukrainian women: interview with Dr. of rights, Ing. Kharytyna Kononenko, Absolvent of the Poděbrady Academy", *Novyj Chas : iljustr. shhodennyk* [New Time: An Illustrated Daily Gazette] no. 81 (2004), p.6.

27. *Kononenko*, Kh. (1940), "Woman and dictatorship", *Svoboda: ukr. Shhodennyk* [Liberty: Ukrainian Daily Gazette], no. 27, p.2.

28. *Kononenko*, Kh. (1935), "Ukrainian woman in public life", *Novyj Chas : iljustr. shhodennyk* [New Time: An Illustrated Daily Gazette] no. 193, p.6.

29. *Kononenko*, Kh. (1935), "Alien kids like yours", *Zhinka* [Woman], no. 12, p. 2

Submitted 01.09.17

Астапцева К. А.

Становление Харитины Кононенко как журналистки и редактора женской прессы

Цель исследования: выяснить неизвестные донныне широкой общественности факты из биографии журналистки, редактора, модного критика — Харитины Кононенко. Методы исследования: библиографическо-описательный анализ (для исследования научных трудов о Харитине Кононенко), аналитический (для оценки достоверных фактов о журналистке), индуктивный и дедуктивный (для определения достоверной информации на основе полученных данных), системно-хронологический (для структуризации всех фактов, событий и явлений в последовательной временной связи). Из специальных методов был избран биографический для исследования переписки Харитины Кононенко с Лидией Бурачинской, воспоминаний современников Харитины и исследования ее творческого наследия. Результаты и выводы. Воспроизведено основные вехи биографии Харитины Кононенко от рождения до занятия должности редактора «Женской страницы» в газете «Дело» в 1936 г.. Опровергнуты мифы с ее биографии, распространяемые современными исследователями, а именно: принадлежность г-жи Кононенко к семье Мусия Кононенко и супружескую связь с Евгением Кононенко. Введено

в оборот новий фактичний матеріал, оснований на аналізі переписки Харитини Кононенко і Лидії Бурачинської (головного редактора жіночого журналу «Новий дім»). Проаналізовані умови формування особистості г-жи Кононенко як журналістки і редактора жіночої преси, а також критика і обозревателя моди, і як наслідок, сформовано алгоритм її творчої діяльності і виділено основні причини успіху на журналістському поприщі. Таким чином, ім'я Харитини Кононенко вписано в історію української fashion-журналістики.

Ключевые слова: Харитина Кононенко; Валерія О'Коннор-Вилинська; Лидія Бурачинська; Мусій Кононенко; Євгеній Кононенко; «Союз Українок».

